

39. Hayat Bilgisi Dersi Kapsamında Dersimiz Atatürk Filminin Analizi¹

Sinan ARI²

Emine Huma KARADAYI³

APA: Arı, S. & Karadayı, E. H. (2024). Hayat Bilgisi Dersi Kapsamında Dersimiz Atatürk Filminin Analizi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö14), 715-727. DOI: 10.29000/rumelide.1446945.

Öz

Bu çalışmada, hayat bilgisi dersi öğretim programında yer alan Atatürk ile ilgili kazanım ifadeleri ve açıklamalarından yola çıkarak "Dersimiz Atatürk" filminde; Atatürk'ün hayatı, çocukluğu ve kişilik özelliklerinin nasıl işlendiğini incelemek amaçlanmıştır. Çünkü günümüz eğitim öğretim ortamları artık ders kitaplarının yanı sıra diğer birçok çeşitli öğretim araç ve materyallerinin kullanılabileceği donanımdadır. Eğitim öğretim ortamlarında kullanılabilecek bu araçlardan birisi de izleyenlerin birden fazla duyu organına hitap eden eğitsel filmlerdir. Bu amaçla çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Verilerin toplanmasında filmle ilgili notlar alabilmek amacıyla Atatürk'ün hayatı, çocukluğu ve kişilik özellikleri temaları altında bir kontrol listesi oluşturulmuştur. Film her iki araştırmacı tarafından birbirinden bağımsız olarak titizlikle incelenmiş, notlar alınmıştır. Daha sonra bu notlar karşılaştırılarak uyuma bakılmıştır. Toplanan veriler betimsel analizle çözümlenmiştir. Bulgular sunulurken çalışmanın her aşaması içerikte açıklanmış, filmlerden sıklıkla alıntılar yapılmış ve görseller sunulmuştur. Çalışma sonunda filmin Atatürk'ün hayatı, çocukluğu ve kişilik özellikleri üzerine yeterince bilgi verdiği, temel eğitim düzeyindeki öğrenci seviyesine uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda hayat bilgisi derslerinde Atatürk ile ilgili konularda "Dersimiz Atatürk" filminin öğrencilerle birlikte izlenmesi, filmin öğrenciler üzerinde etkili olup olmayacağı üzerine farklı sınıf düzeylerinde uygulamalı araştırmalar yapılması, Atatürk konularının farklı yöntemlerle işlenmesi üzerinden karşılaştırmalı çalışmalar yapılması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Atatürk, hayat bilgisi, film, ilkokul

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Turnitin, Oran: %18

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 10.02.2024-**Kabul Tarihi:** 20.03.2024-**Yayın Tarihi:** 21.03.2024; **DOI:** 10.29000/rumelide.1446945

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

² Dr. Öğr. Üyesi, Bayburt Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü / Dr., Bayburt University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences (Bayburt, Türkiye), sinanari@bayburt.edu.tr, **ORCID ID:** 0000-0003-0769-7317, **ROR ID:** https://ror.org/050ed7z50, **ISNI:** 0000 0004 0399 2906, **Crossreff Funder ID:** 501100017020

³ Doktora, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, eğitim fakültesi, temel eğitim bölümü / PhD, Eskişehir Osmangazi University, Faculty of Education, Department of Elementary Education (Eskişehir, Türkiye), ehkrdy@gmail.com, **ORCID ID:** 0000-0002-4371-5618 **ROR ID:** https://ror.org/01dzjz04, **ISNI:** 0000 0004 0596 2460, **Crossreff Funder ID:** 501100006191

Analysis of Our Lesson Ataturk Movie Within The Scope of Life Science Lesson⁴

Abstract

In this study, it is aimed to examine how Atatürk's life, childhood and personality traits are processed in the movie "Dersimiz Atatürk" based on the achievement statements and explanations about Atatürk in the life science course curriculum. Because today's educational environments are now equipped with many other teaching tools and materials besides textbooks. One of these tools that can be used in educational environments is educational films that appeal to more than one sensory organ of the audience. For this purpose, document analysis, one of the qualitative research methods, was used in the study. A checklist was created under the themes of Atatürk's life, childhood and personality traits in order to take notes about the movie during data collection. The movie was meticulously examined by both researchers independently of each other and notes were taken. Afterwards, these notes were compared and the consistency was checked. The collected data were analyzed by descriptive analysis. While presenting the findings, each stage of the study was explained in the content, frequent quotations from the movies were made and visuals were presented. At the end of the study, it was concluded that the movie provided enough information about Atatürk's life, childhood and personality traits and was suitable for the level of students at the basic education level. In this direction, watching the movie "Dersimiz Atatürk" together with the students in life science lessons on Atatürk-related topics, the movie's effect on the students.

Keywords: Atatürk, life science, movie, primary school

Giriş

Nitelikli bir eğitim öğretim süreci için oluşturulan öğrenme ortamı ve bu ortamda kullanılan materyaller oldukça önemlidir. Özellikle somut işlemler dönemine denk gelen temel eğitimde öğrencilerin ilgisini çekmek, dikkatlerini sürdürmek, eğlenceli ve kalıcı öğrenmeler gerçekleştirebilmek için çeşitli materyallerle zenginleştirilmiş bir öğrenme ortamı öğretim sürecini daha verimli hale getirebilir. Günümüzde artık hemen hemen her sınıfta akıllı tahta, bilgisayar, projeksiyon gibi araçlar bulunmaktadır. Bu noktada sınıf öğretmenlerinin öğretim süreçlerinde kullanılabilecekleri araçlardan birisi de eğitsel filmlerdir. Filmler, yaşanmış ya da yaşanması muhtemel olayları konu edinen, birden fazla duyu organına hitap edebilen ve öğrencilere etkileyici bir eğitim öğretim ortamı oluşturabilecek bir öğretim materyali ya da kaynağı olarak ifade edilebilir (Korkmaz, 2017). Yapılan iletişim araştırmalarında görsel-işitsel araçlar karşısında bireylerin pasif alıcı gibi görünseler de aslında

⁴ It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Ethics Statement: Ethical permission was granted by Ardahan University Ethics Commission with the decision dated 25.09.2023 and numbered 2023-2ÖNP-0074.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.

Similarity Report: Received – Turnitin/ Ithenticate, Rate: %18

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, Article Registration Date: 10.02.2024-Acceptance Date: 20.03.2024-Publication Date: 21.03.2024; DOI: 10.29000/rumelide.1446945

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

izleyicilerin zannettikleri gibi pasif olmadıkları, aksine söz konusu medyada yer alan bilgileri zamanla zihinlerinde işleyip hayatlarına şekil verdikleri anlaşılmıştır (Wilson, 2004; akt. Çam, 2023).

Filmler bir kültür ürünü olarak içinde yaşanılan toplumu yansıtan iyi bir iletişim ve etkileşim aracıdır (Tofur, 2018). Filmler anlaşılması zor olan konuların somutlaştırılarak öğretiminde, tekrar etme imkânı sunması ve akılda kalıcılığı artırması yönüyle oldukça önemlidir. Yaşanılan bu modern çağda eğitim alanında kullanılan en önemli görsel ve işitsel eğitim kaynaklarının başında hareketli filmler gelmektedir. Filmlerin görme ve işitme duyuları ile birlikte bireyin duygusal yaşantılarına da hitap etmesi diğer araçlara nazaran onu daha çekici hale getirmiştir (Uşun, 2006; akt. Kurdatş, 2021). Birkök (2008), bir ders kitabında işlenen bir normun klasik yöntemlerle öğrenciye aktarılması ile bir film aracılığı ile aktarılması arasında fark olduğunu ifade etmektedir. İyi seçilmiş filmler birçok konuyu ve temayı derinlemesine ele alabilir ve öğrencilere görsel, işitsel ve duygusal olarak zengin bir deneyim sunabilir. Filmler, eğitimde güçlü bir araç olarak kullanılabilir ancak dikkat edilmesi gereken noktalar da vardır. Özellikle film seçiminde yaşa uygunluk, içerik uygunluğu ve öğrenme hedeflerine uygunluk gibi faktörlere dikkat etmek önemlidir. Konu ile ilgili bir örnek vermek gerekirse Kurttaş (2021), tarihte önemli yeri olan bir savaşın sadece işitsel olarak dinlenmesi ya da onunla alakalı bir metin okunması yerine savaşla ilgili hareketli, sesli görüntüleri izlemenin öğrenenler açısından çok daha etkileyici ve kalıcı olduğunu belirtmektedir. Çünkü burada birey diğer yöntemlerde çok da yapamadığı duygusal bir yolculuk da yapabilmektedir. Filmlerin gerçekleri kurgusal olarak yansıtabilmesi, olayları farklı açılardan aktarabilmesi, akılda kalıcılığı kolaylaştırması, izleyenleri güdüleyebilmesi, işitsel-görsel bir materyal olması, oldukça geniş bir kitleye hitap etmesi gibi özellikleri, filmlerin eğitim sürecinde ders materyali olarak kullanılmasını teşvik edebilmektedir (Tofur, 2018). Filmler aynı zamanda kültüre ait farklı zamanları gözleme imkânı da sunabilmektedir (Derelioğlu ve Şar, 2010). Bu noktada öğrencilere farklı bakış açıları kazandırmak, onların öğrenme deneyimlerini zenginleştirmek, dikkatlerini çekmek, kültürel farkındalıklarını artırmak, konuları daha somut hale getirerek daha etkili bir öğretim gerçekleştirebilmek için eğitimde filmlerden yararlanılabilir.

Hayat bilgisi dersi birçok disiplinin bir arada olduğu, çocukların yaşamlarına uyumlarını kolaylaştıracak hayatın içinden en temel bilgilerin yer aldığı, onları birçok bilgi, beceri ve değer ile hayat hazırlayan bir ders olarak tanımlanabilir. Yerli (2022) hayat bilgisi dersi ile öğrencinin hayata hazırlandığını, içinde yaşanılan toplumun değerlerinin çocuklara aktarıldığını, içinde bulunulan çevrenin tanınmasına katkı sağladığını belirtmekte ve tüm bunların çeşitli kazanım, beceri, değerleri içinde barındıran ünitelerle gerçekleştiğini ifade etmektedir. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda (HBDÖP) yer alan ünite, kazanım, beceri ve değerleri çocuklara kazandırmada kullanılan öncelikli kaynak ders kitaplarıdır. Ancak ders kitapları ile birlikte farklı eğitsel araç, gereç ve materyallerin kullanımı dersin monotonluktan çıkarak daha eğlenceli, verimli ve kalıcı olmasını sağlayacaktır.

Sinema filmlerinin eğitim amaçlı kullanımının tarihsel bir değerlendirilmesinin yapıldığı bir çalışmada konu ile ilgili olarak sinema filmlerinden 17. yüzyılın sonlarından itibaren sosyal ve kültür-tarih aktarıcılığı amaçlarıyla yararlanılmaya başlandığı ve ilerleyen süreçte yapılan araştırmaların filmlerin yararlılıklarını ön plâna çıkarmasıyla, eğitim filmleri üreten şirketler kurulduğu, film katalogları, akademik yayınlar, öğretmen el kitapları basıldığı ve konuyla ilgili akademik toplantılar düzenlenmeye başlandığı belirtilmektedir (Yakar, 2013). Ülkemizde ve yurt dışında görsel-işitsel materyallerin ders işleme sürecine, özellikle değer kavramının öğretilmesinin etkisine yönelik pek çok araştırmaya rastlamak mümkündür (Alif Redzuan Abdullah, 2023; Yılmaz, 2023; Wulandari & Thoyibi, 2022; Akkuş, 2022; Kaya, 2021; Yelken, 2014). Animasyon destekli öğretim yönteminin geleneksel yöntemlere göre başarıya ve çevreye yönelik tutuma etkisinin araştırıldığı bir çalışmada, animasyon destekli çevre

eğitimi gören öğrencilerin geleneksel yöntemle eğitim gören öğrencilere göre daha başarılı oldukları tespit edilmiştir (Aslan Efe, 2015). Öğrenciler için çok karmaşık ve soyut bir alan olan dilbilimde öğrenme sürecinin kolaylaştırılabilmesi için derslerde kullanılan öğretim materyallerinin çeşitliliğinin artırılabilmesi ve görsel materyallerin öğretim sürecine entegre edilebileceği ve bu kapsamda da sinema filmlerinin derslerde kullanılabilmesi belirtilmiştir (Gencer Çıtak, 2024). Özellikle çocukların ilgisini çeken çizgi filmlerin içerdiği arkadaşlık, okul hayatı, aile, hayvan sevgisi gibi konuların çocukların sosyal bağlarının gelişmesine, duygularını tanımlarına yardım edeceği ve yabancı dil öğretiminde etkili olacağı belirtilmektedir (Yağlı, 2022). Bir başka çalışmada bilim kurgu türünde bir film olan Avatar öğretim materyali olarak ekoloji-eğitim ve çevre konuları açısından incelenmiş ve filmin öğretim materyali olarak çevre sorunlarına yönelik farkındalığın artırılması, ekoloji eğitimlerinde doğa dostu ilkelerin hayata geçirilmesi gibi amaçlarla kullanılabilmesi önerilmiştir (Takmaz, Yılmaz ve Kalpaklı, 2018). Çizgi filmlerin çocukların karakter eğitimine etkisinin incelendiği bir araştırmada; çocukların yaşları itibarıyla ve dönem şartlarından kaynaklı olarak bazı sosyal, eğlence ve düşsel ihtiyaçlarını çizgi filmlerden karşıladığı, çizgi filmlerin çocukları duygusal olarak etkilediği, bilgi öğrenimi sağladığı onları olumsuz olduğu kadar olumlu da etkilediği belirtilmiştir (Kara, 2019).

Yukarıda bahsedilenler doğrultusunda bu çalışmada “Dersimiz Atatürk” filminin hayat bilgisi dersi kapsamında incelenmesi amaçlanmıştır. Bunun için HBDÖP’de yer alan Atatürk ile ilgili kazanım ifadeleri ve açıklamalarından yola çıkarak Atatürk’ün hayatı, çocukluğu ve kişilik özelliklerinin işleniş bakımından şu sorulara yanıtlar aranmıştır:

- Filmde Atatürk’ün hayatı nasıl işlenmiştir?
- Filmde Atatürk’ün çocukluğu nasıl ele alınmıştır?
- Filmde Atatürk’ün kişilik özellikleri nasıl yer almıştır?

Çalışma soruları çerçevesinde film HBDÖP’nin Atatürk ile ilgili kazanımları ve açıklamaları doğrultusunda hazırlanan kontrol listesi aracılığı ile değerlendirilmiştir.

Yöntem

Araştırma Deseni

Hayat bilgisi dersi kapsamında “Dersimiz Atatürk” filminin incelendiği bu çalışmada hem bir veri toplama aracı hem de bir nitel araştırma yöntemi olan doküman analizi kullanılmıştır. Doküman analizi; bilimsel yaklaşımlar çerçevesinde yazılı veya görsel dokümanlardan veri toplanmasını sağlayarak analiz edilmesini sağlayan bir nitel araştırma yöntemidir (Özveren, 2021). Nitel çalışmalar araştırılan konu ile ilgili ölçülebilir özelliklerden ziyade konunun daha detaylı ve kapsamlı incelenmesi için nasıl ve niçin sorularıyla derinleşilen çalışmalar olarak ortaya çıkmaktadır (Denzin & Lincoln, 1998).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışma kapsamında film araştırmacılar tarafından izlenmeden önce filmle ilgili notlar alabilmek amacıyla Atatürk’ün hayatı, çocukluğu ve kişilik özellikleri temaları altında bir kontrol listesi oluşturulmuştur. Çalışmanın öncelikli veri kaynağını “Dersimiz Atatürk” filmi oluşturmakta olup ikinci veri kaynağı da Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nın Atatürk ile ilgili kazanımları olmuştur. Söz konusu kazanımlar ve açıklamaları şöyledir (HBDÖP, 2023):

“- HB.1.5.5. Atatürk'ün hayatını bilir.

Görsel ve işitsel materyallerle Atatürk'ün doğum yeri, anne ve babasının adı, ölüm yeri ve Anıtkabir üzerinde durulur.

- HB.2.5.3. Atatürk'ün çocukluğunu araştırır.

Atatürk'ün başarılı bir öğrenci olması, ailesine değer vermesi ve çocukluk anıları üzerinde durulur.

- HB.3.5.8. Atatürk'ün kişilik özelliklerini araştırır.

Atatürk'ün arkadaşlarıyla iş birliği içerisinde çalışması; başkalarının görüşlerine değer vermesi; kararlılık, akıl yürütme, inandırıcılık, insan, vatan ve millet sevgisi gibi özellikleri üzerinde durulur.”

Yukarıda verilen kazanımlar ve açıklamalar doğrultusunda hazırlanan kontrol listesi formuyla birlikte film her iki araştırmacı tarafından birbirinden bağımsız olarak titizlikle incelenmiş, notlar alınmıştır. Daha sonra araştırmacılar aldıkları notları karşılaştırarak uyumlarına bakmışlardır. Uyumun hesaplanmasında Miles & Huberman tarafından geliştirilen kodlayıcı güvenilirlik hesaplaması formülü kullanılmış ve hesaplama sonunda uyum .93 olarak bulunmuştur. Uyumun %70'in üzerinde olması araştırmanın güvenilirliği için yeterli görülmektedir (Miles & Huberman, 2015). Toplanan veriler betimsel analize tabi tutulmuştur. Betimsel analizde önceden belirlenen temalar göre elde edilen veriler özetlenir ve yorumlanır.

Çalışma kapsamında veriler sunulurken sıklıkla filmlerden alıntılara yer verilmiş ve tablolar kullanılmıştır. Çünkü nitel çalışmaların geçerlik ve güvenilirliği; inandırıcılık, tutarlılık, teyit edilebilirlik ve aktarılabilirlik kavramları ile belirtilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu bağlamda bulgular sunulurken çalışmanın her aşaması içerikte açıklanmış, filmlerden sıklıkla alıntılar yapılmış ve görseller sunulmuştur. Ayrıca metnin daha kolay anlaşılabilir olması amacıyla tablo ve grafiklerden yararlanılmıştır.

Bulgular

Çalışmaya konu teşkil eden iki bin dokuz yapımlı ancak iki bin on çıkışlı “Dersimiz Atatürk” filmi Mustafa Kemal Atatürk'ün hayatını anlatan doksan iki dakikalık bir filmidir. Film, bir grup öğrencinin 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı hazırlıkları kapsamında öğretmenlerinin verdiği Atatürk'ün hayatı ile ilgili bir sunum hazırlama ödevi ile kurgulanmıştır. Bunun üzerine bir grup ilköğretim öğrencisi içlerinden birinin tarihçi olan dedesinden yardım ister ve film dedenin öğrencilere Atatürk'ün hayatını sunmaya başlaması ile devam eder. Film HBDÖP'nin Atatürk ile ilgili kazanımları ve açıklamaları doğrultusunda hazırlanan kontrol listesi dikkate alınarak her iki araştırmacı tarafından titizlikle izlenmiş ve notlar alınmıştır. Bu bağlamda üç farklı başlıkta oluşturulan bulgular aşağıda sırası ile sunulmuştur.

Atatürk'ün hayatına ilişkin bulgular

Filmin girişinde öğretmen öğrencilere 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı etkinlikleri kapsamında Atatürk'ü anmak üzere onun hayatı ile ilgili bir sunum hazırlama ödevi verir. Bunun için öğrencilere ödevi verdikten sonra sunumdan sonra Anıtkabir'e giderek Ata'yı ziyaret edeceklerini söyler.

Böylece Atatürk ile ilgili ilk bilgi filmde verilmiş olur. Atatürk'ün hayatı ile ilgili kazanım ifadesi ve açıklaması kapsamında filmde geçen bilgiler aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Filmde yer alan bilgi	Geçtiği sahnenin zamanı
Anıtkabir	2. 55
Doğum yeri, yılı	10. 11
Annesinin adı	10. 34
Vefatı	1. 24. 48

Tablo 1: Atatürk'ün hayatı ile ilgili bilgiler

Atatürk ile ilgili olarak babasını ismi hariç kazanım ifadesi ve açıklamasında yer alan bilgilerin hepsinin filmde işlendiği görülmektedir. Atatürk'ün doğum yeri, yılı ve annesi ile ilgili bilgiler filmde şöyle geçmektedir: *“Atatürk 1881’de Selanik’te orta halli bir ailenin çocuğu olarak bu evde doğdu... Babasını küçük yaşta kaybetti. Mustafa’yı annesi Zübeyde Hanım büyüttü...”* Filmin sonuna doğru ise vefatı üzerine bilgiler yer almıştır. Aşağıda filmde iki kare örnek olarak verilmiştir.

Fotoğraf 1: Atatürk'ün doğduğu ev ile annesini gösteren filmde iki kare

Atatürk'ün çocukluğu üzerine bulgular

Atatürk'ün çocukluğunu araştırır kazanımı açıklamaları doğrultusunda filmde elde edilen veriler üç başlık altında aşağıdaki şekilde sunulmuştur.

Atatürk'ün başarılı bir öğrenci olması üzerine filmde yer alan bilgiler	Atatürk'ün ailesine değer vermesi	Atatürk'ün çocukluk anıları
<ul style="list-style-type: none"> •Çalışkanlığı (12.15) •Matematik dersindeki üstün başarısı (12.23) •Sevdiği dersler (12.45) •Kitap okumayı sevmesi (12.45) •Sanatla ilgilenmesi ve dersler alması (14.48) 	<ul style="list-style-type: none"> •Ailesine değer vermesi (35.30) •Annesine olan saygı ve sevgisi (40.00) 	<ul style="list-style-type: none"> •Kız kardeşi ile oynadığı oyunlar (10.53) •Çocukluğunda nasıl biri olduğu (12.15) •Okuduğı okullar (12.23-12.45) •Mustafa isminin yanına Kemal isminin eklenmesi (12.23) •Kitaplara olan düşkünlüğü (12.45)

Şekil 1: Atatürk'ün çocukluğu ile ilgili ulaşılan veriler

Şekil 1'de görüldüğü üzere filmde Atatürk'ün çocukluğu ile ilgili birçok bilgi bulunmaktadır. Film sahnelerinden örnek vermek gerekirse Atatürk'ün başarılı bir öğrenci olması ve bununla ilişkili bir anı filmde şöyle işlenmiştir: “*Selanik'teki askeri ortaokula giriyor. Matematik dersinde üstün başarı gösteriyor. Matematik öğretmeninin adı da Mustafa. Öğretmen diyor ki: 'İkimizin de adı Mustafa. Bundan sonra senin adın Mustafa Kemal olsun. Atatürk'ün adı ortaokuldan beri Mustafa Kemal'dir.'* Ailesine değer vermesi ile ilgili ise filmde yer alan bir sahnede paralarının bitmesi üzerine Atatürk'ün kız kardeşinden bir mektup gelir. Bunun üzerine Atatürk İstanbul'daki annesine şöyle bir not gönderir: “*Bankada biraz param vardı, onu harcaydın. Yetişmezse evdeki halıları satarsınız.*” Annesine olan saygı ve sevgisi ise filmde şöyle geçmektedir: “*Çocuklar Atatürk annesine olağanüstü saygılı bir evlattı. Sabahları elini öpmeden duasını almadan dışarı çıkmazdı.*”

Filmde yer alan Atatürk'ün gerçek bir fotoğrafı ile filmde bir sahne örneği fotoğraf 2'de verilmiştir.

Fotoğraf 2: Filmde yer alan Atatürk'ün gerçek bir fotoğrafı ile filmde bir sahne

Atatürk'ün kişilik özellikleri ile ilgili bulgular

Atatürk'ün kişilik özelliklerini araştırır kazanımı ve açıklamaları kapsamında filmde elde edilen veriler aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Filmde yer alan bilgi	Geçtiği sahenin zamanı
Arkadaşlarıyla iş birliği içerisinde çalışması	28.45-1.00.53
Başkalarının görüşlerine değer vermesi	28.45-1.00.53
Kararlı oluşu	28.45
Akıl yürütmesi	28.45-1.14.27
İnandırıcılığı	28.45
İnsan, çocuk, vatan, millet sevgisi	39.15-54.14-1.01.27-1.08.12-1.16.56
Öğretmen ve öğrencilere olan sevgisi	47.31-48.33-1.11.40-1.12.35
Kendine ve milletine güvenmesi	26.21
Barişsever ve saygılı olması	46.15
Cesaretli oluşu	35.50
Fedakâr oluşu	36.15
Azimli oluşu	1.05.38
Doğa sevgisi	1.21.39
Sanata olan düşkünlüğü	14.48-23.07-44.20

Tablo 2: Atatürk'ün kişilik özellikleri ile ilgili filmde yer alan bilgiler

Tablo 2'de görüleceği üzere filmde Atatürk'ün kişilik özellikleri ile ilgili birçok bilgi ve anı bulunmaktadır. Bunlardan bazı örnekler şöyledir:

Çocuk sevgisi: *“Mustafa Kemal Paşa Doğu Cephesi’nde komutanlık yaparken evsiz barksız kalan bir çocuğu evlat edinmiş, İstanbul’a annesinin yanına göndermişti...”* Bu örneğin yanı sıra filmde evlat edindiği çocuklar da yer almaktadır.

Başkalarının görüşlerine değer vermesi: *“Devleti ve milleti ilgilendiren konularda okuyup araştırır ve arkadaşlarına veya bilir kişilere danışır.”* Filmin daha birçok sahnesinde Atatürk’ün bu özelliği vurgulanmıştır.

Öğretmen ve öğrenci sevgisi: *“Bir Anadolu şehri ziyaretinde küçük bir okul görüyor. Okulun bir sınıfına giriyor. Öğretmen ve çocuklar çok şaşıryorlar ama çok da seviniyorlar.”* Bu sahnede öğretmen Atatürk’ten öğretmen sandalyesine oturmasını istemesi üzerine Atatürk: *“...Öğretmenin bulunduğu bir sınıfta herkes kim olursa olsun öğretmenden sonra gelir. Kimse ondan daha büyük ve önemli değildir.”* diyerek öğretmene yerine geçmesini ve dersine devam etmesini rica eder. Bu sahnede Atatürk’ün öğretmene verdiği değeri açıkça gözler önüne sermektedir.

Barışsever ve saygılı olması: *“Düşman kralı İzmir’e geldiği zaman kalacağı eve yere serilen Türk bayrağını çiğneyerek girme küçüklüğünü göstermiş. Bu çirkin olayı unutmayan halk M. Kemal’in kalacağı evin girişine düşman bayrağını sermiş ancak Atatürk o bayrağı çiğnememiş ve kaldırdıktan sonra eve girmiş...”* Aşağıda filmde iki örnek sahne verilmiştir.

Fotoğraf 3: Filmde yer alan Atatürk’ün gerçek bir fotoğrafı ile filmde bir sahne

Fotoğraf 3’te Mustafa Kemal Atatürk ders işleyen bir öğretmenin sınıfına girerek kurduğu iletişimle öğrencilere örnek olmaktadır. Filmde bu ve yukarıda verilen diğer örnekler gibi daha birçok örnek bulunmaktadır. Bu bağlamda HBDÖP’de Atatürk ile ilgili kazanım ve açıklamalarında yer alan tüm unsurları filmde görmek mümkündür. Film Türk Millî Eğitim amaç ve ilklerine uygun olmakla birlikte içerikte ahlâka uygun olmayan herhangi bir unsur bulunmamaktadır. Bununla birlikte filmin öğrencilerin derse ilgisini çekmede, konuyla ilgili bağlantılar kurmada ve Atatürk’ü örnek almada etkili olacağını söylemek mümkündür. Ayrıca film anlaşılrlığı bakımından değerlendirildiğinde sınıf

öğretmenlerinin desteği ile filmin temel eğitim düzeyinde rahatlıkla anlaşılabilir olacağı düşünülmektedir.

Sonuç Tartışma ve Öneriler

Eğitimde kullanılabilir en etkili araçlardan biri olan filmler 1895'te Lumière Kardeşler'in film makinesini bulmalarından sonra 1907'den itibaren filmler eğitimde kullanılmaya başlanmıştır (Yakar, 2013, s.22). Çocuğun karakter eğitiminde ve değerler dünyasının şekillendirilmesinde geçmişte masallar, edebî metinler ve hikâyeler gibi geleneksel yöntemler kullanılırken bugün çocuğun sürekli ekrana maruz kalması ve filmlerdeki karakterlerden rol model edinebilmesi açısından modern süreçleri barındıran sinema gibi araçlar kullanılabilir (Demirbaş, 2023). Günümüz dünyasında görsellik üzerinde en çok durulan konulardan biridir. Hareketli görüntülerle birlikte kitle iletişim araçlarındaki yaygınlaşma görselliğin yaşam üzerindeki etkilerinin önemli olduğu ortaya koyulmaktadır (Temizel, 2012; Kolker, 2011, s. 36). Dolayısı ile çalışma kapsamında "Dersimiz Atatürk" filmi hayat bilgisi dersi kapsamında incelenmiştir. HBDÖP'nin Atatürk ile ilgili üç kazanımı ve açıklamaları doğrultusunda bir kontrol listesi hazırlanmış ve notlar alınmıştır. Sonuçta birinci araştırma sorusu çerçevesinde filmde Atatürk'ün doğum yeri, yılı, annesinin adı ve vefatı üzerine yeterince bilgi olduğu ancak babasının isminin verilmediği tespit edilmiştir. Atatürk'ün vefatı üzerinde oldukça duygulu bir anlatım görülmüştür. Sinemanın görsel ve işitsel aktarımı ile birlikte duygulu anlatımlarla da ön plana çıktığını belirten Abisel (1995, s. 7), sinemanın izleyenle duygusal bir bağ kurduğunu ve bu açıdan da sinemanın diğer sanat dallarından daha etkili olduğunu vurgular.

İkinci araştırma sorusu kapsamında Atatürk'ün başarılı bir öğrenci olması, ailesine değer vermesi ve çocukluk anıları ile ilgili olarak filmde yeterince bilgi olduğu görülmektedir. Duygu ile birlikte bilgi aktarımında da etkili olan sinema öğrenciye bir davranış modeli yansıtmaktadır. Bu bakımdan sinema yalnızca eğitimi zenginleştiren bir unsur olmaktan çıkarak kendi başına bir eğitim olacak niteliğe bürünmüştür (Birkök, 2008, s.4). Eğitim öğretimi desteklemek için kullanılan eğitsel filmler soyut konuları somutlaştırmasına, öğrencilerin bilmedikleri konular hakkında bilgi edinmelerinin sağlanmasında katkı sağlayan materyaller olarak görülmektedir (Güven Yıldırım, Köklükaya ve Selvi, 2015). Eğitim içerikli yapılarla ön plana çıkan sinema eğitimde var olan olumlu ya da olumsuz durumları ele almaktadır (Sarıbudak, 2014, s. 6). Dolayısı ile Mustafa Kemal Atatürk'ün başarılı bir öğrenci olması, ailesine verdiği değerler gibi önemli özelliklerinin öğrencilere aktarımında ve Atatürk'ü rol model almalarında "Dersimiz Atatürk" filminin etkili olacağı düşünülmektedir. Çünkü Demircioğlu (2007), eğitsel filmlerin materyal olarak kullanılması ile motivasyon ve merakın arttığını, birden fazla duyunun harekete geçmesi ile anlaşılması zor konuların anlaşılmasının kolaylaştığını belirtmektedir. Benzer şekilde Akcan ve Polat (2006) da sinema filmlerinin fikir ve bilgileri aktarma potansiyellerinin yazılı metinlere göre daha fazla olduğunu vurgulamaktadır. Filmlerle verilmek istenen mesaj daha kısa sürede verilmekte ve dönüt daha etkili şekilde alınabilmektedir (Öztaş, 2011).

Üçüncü araştırma sorusu çerçevesinde filmde Atatürk'ün arkadaşlarıyla iş birliği içerisinde çalışması, başkalarının görüşlerine değer vermesi, kararlılığı, akıl yürütmesi, inandırıcılığı, insan, vatan ve millet sevgisi gibi birçok özelliklerinin fazlasıyla yer aldığı tespit edilmiştir. Filmin genel olarak temel eğitim düzeyindeki öğrencilerin seviyesine uygun olduğunu söylemek mümkündür ancak "kapitülasyon" kelimesi gibi bazı noktalarda sınıf öğretmeninin açıklama yapmasına ihtiyaç duyulabilir. Eğitim öğretim ortamlarında farklı materyallerden yararlanılmasının eğitimin kalitesini her durumda artıracak bir olgu olduğunu belirten Kurttaş (2021, s. 223), filmlerin bireyler üzerindeki görsel, duygusal, işitsel gibi etkilerinin filmlerin eğitim amacı ile kullanılmasında öncelikli hale gelebileceğini belirtmektedir.

Filmler birçok insana kolaylıkla hitap edebilen, okur yazar olmayan bireylerin bile rahatlıkla anlayabileceği hareketli resim, söz, müzik gibi unsurlarla oluşmuş bir anlatım imkânı sunmaktadır (Onaran, 1968). Namaz (2023, s.370), en güçlü filmlerin, yaşanan dünyayı insanlara yeniden yansıtan, yeni şeylerin fark edilmesini sağlayan araçlar olduğunu bildirmekte ve güçlü anlatıların izleyici kitlesinin anlama biçimini şekillendirebileceğini belirtmektedir. Filmlerde yer alan konular sosyal, mühendislik, fen ve sağlık alanlarıyla ve bu alanların alt dallarıyla ilişkili olabilmektedir. Dolayısıyla eğitimle ilgili bazı filmlerde, tarih ve coğrafyanın öğretilmesi amacıyla filmler üretilmesi; bilim, görsel sanatlar gibi en genel konulardan en özel konulara kadar toplumda yer alan her türlü sosyal olgunun filmlerde işlenmesi, buna örnek teşkil edebilir (Kıvel, 2014; Birkök, 2008, s.4-5; Demircioğlu, 2007). Çin kültürünün öğretiminde film ve televizyon öğretim yönteminin uygulanması üzerine yapılan bir araştırmada; film ve televizyon çalışmalarından kliplerin kullanıldığı bir ders tasarlanmış ve öğretimin etkisi karşılaştırılmalı bir deneyle doğrulanmıştır. Yöntemin Çin kültürünün öğretilmesine uygulanmasının mümkün olduğunu gösteren bu çalışmada film ve televizyon öğretim yönteminin uygulanması; öğrencilerin dil biliş yeteneğinin yanı sıra kültürler arası iletişim yeteneğinin geliştirilmesinde de olumlu bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Luo, 2024). Dolayısıyla filmlerden kültür aktarımı aracı olarak da yararlanılmaktadır. Sosyal bilgiler dersinde eğitici çizgi roman ve çizgi film kullanımının öğrencilerin tutum, motivasyon ve akademik başarısına etkilerinin incelendiği bir araştırmada tüm bu değişkenlere olumlu etkisinin olduğu tespit edilmiştir (Şentürk, 2020). Yapılan bu çalışmalar eğitsel filmlerin öğrencilerin akademik becerilerinin yanı sıra sosyo-duygusal becerilerine ve kültürel gelişimlerine de katkı sağlamaktadır.

Yapılan bazı araştırmalarda duyu organları ile öğrenme arasındaki doğrudan bir ilişki tespit edilmiştir. Öğrenme ile duyu organları arasındaki bu ilişki de eğitim öğretim sürecinde materyal kullanımının önemini artırmaktadır. Öğrenmelerin %83'ü görme, %11'i işitme, %3,5'i koklama, %1,5'i dokunma ve %1'i tatma duyuları ile gerçekleşirken bireylerin okuduklarının %10'unu, işittiklerinin %20'si, gördüklerinin %30'u hem görüp hem işittiklerinin ise %50'si hatırlanabilmektedir (Çelik, 2010, s. 29). Filmler, kültürel, sosyal ve eğitimsel ilkeler de dahil olmak üzere ahlaki ilkeleri somutlaştıran çeşitli hikayeler anlatır ve bu özelliği ile eğitim kaynağı olarak kullanılabilir (Arfani & Putri, 2024). Wilson (2004) iletişim üzerine yapılan araştırmalarda görsel-işitsel araçlar karşısında bireyler pasif alıcı konumunda gibi görülse de zamanla izleyicilerin zannedildiği kadar pasif alıcı olmadıkları ve söz konusu medyadaki bilgilerin zihinlerde işlendiği, hayatlarına şekil verdiklerinin anlaşıldığını belirtmektedir. Filmlerin görünen bu avantajları ile birlikte dikkat edilmesi gereken bazı hususlar da bulunmaktadır. Film kullanımını kurallarına uyulmaması, gereğinden fazla kullanılması durumunda okuduğunu anlama becerisini olumsuz yönde etkileme ihtimali, film uzunluğunun ders süresiyle uymaması gibi noktalarda dikkatli olunması gerekmektedir (Yakar, 2013). Ancak genel olarak hayat bilgisi derslerinde Atatürk ile ilgili konularda "Dersimiz Atatürk" filminin rahatlıkla öğrencilere izlettirebilecek bir film olduğu söylenebilir. Filmin etkili olup olmayacağı üzerine farklı sınıf düzeylerinde uygulamalı araştırmalarla birlikte öğrenciler ve öğretmenlerle görüşmeler yapılabilir. Benzer animasyon veya çizgi filmler ile yeni çalışmalar planlanabilir. Atatürk konularının farklı yöntemlerle işlenmesi üzerinden karşılaştırılmalı çalışmalar önerilebilir.

Kaynakça

- Abisel, N. (1995). *Popüler sinema ve türler*. Alan Yayıncılık.
- Akcan, E., ve Polat, S. (2016). *Eğitim konulu Türk filmlerinde öğretmen imajı: öğretmen imajına tarihi bakış. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 22(3), 293-320.
- Akkuş, S. D. (2022). Büyük filmlerden liderlik dersleri üzerine bir inceleme. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 11 (1), 580-592.

- Alif Redzuan Abdullah, M. (2023). Learning moral values through cartoons for malaysian preschool-aged children. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*. Society for Research and Knowledge Management. <https://doi.org/10.26803/ijlter.22.6.20>
- Arfani, S. and Putri, T.C. (2024). The analysis of character building in educational values found in aladin film directed by Guy Ritchie. *Journal of English Language and Literature*, 9(1), 21-32.
- Birkök, M.C. (2008). Bir toplumsallaştırma aracı olarak eğitimde alternatif medya kullanımı: Sinema filmleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5 (2), 1-12.
- Çam, Ş. S. (2023). Fenomenolojik bakış açısıyla başarı ve motivasyon temalı film analizlerinin mesleki gelişime katkısı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36 (2), 612-640.
- Çelik, L. (2010). Öğretim materyallerinin hazırlanması ve seçimi. Ö. Demirel ve E. Altun (Ed), *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı* içinde. Pegem Akademi.
- Demirbaş, Y. E. (2023). *Karakter eğitiminde sinema filmleri: Aamir Khan örneği*. [Yayımlanmış yüksek lisans tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Demircioğlu, İ. H. (2007). Tarih öğretiminde filmlerin yeri ve önemi. *Bilgi* 42. 77-93.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (1998). *The lanscape of qualitative research: Theories and issues*. Thousand Oaks: Sage
- Derelioğlu, Y. ve Şar, E. (2010). The use of films on history education in primary schools: Problems and suggestions. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 9, 2017-2020.
- Efe, H. A. (2015). Animasyon destekli çevre eğitiminin akademik başarıya, akılda kalıcılığa ve çevreye yönelik tutuma etkisi. *Journal of Computer and Education Research*, 3 (5), 130-143.
- Gencer Çıtak, Ö. (2024). Einsatz von Filmen zur Vermittlung von sprachwissenschaftlichen Grundfragen: Mit einem Exkurs zum Film Persischstunden. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (38), 1032-1048. DOI: 10.29000/rumelide.1421585.
- Güven Yıldırım, E., Köklükaya, A. ve Selvi, M. (2015). Öğretim materyali olarak 3- İdiot filmi ile öğretmen adaylarının günlük hayatta fenin kullanımı ve eğitimde aile rolü üzerine görüşlerinin belirlenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5 (2), 94-105.
- Kara, O. (2019). *Çizgi filmlerin çocukların karakter eğitimine etkisi*. [Yayımlanmış yüksek lisans tezi]. Giresun Üniversitesi.
- Kaya, N.G. (2021). Kapsayıcı eğitim bağlamında hıçkırık filminin analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20 (80). 1818-1831.
- Kivel, M. T. (2014). *The evolution of the educational film is intimately related to the larger history of educational technology*. The Ohio State University. <https://u.osu.edu/kiveledtech/2014/04/11/hello-world/>
- Kolker, R. (2011). *Film biçim ve kültür*. (Çev. Fırat Ertınaz vd.). De Ki Basım Yayımları.
- Korkmaz, M. (2017). Din dersi öğretmenlerinin bir öğretim materyali olarak filmleri kullanma durumları. *Bilimname*, 13 (30), 35-66.
- Kurtdaş, E. M. (2021). Eğitimde film kullanımının önemi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 60, 222-244.
- Luo, H. (2024, October, 13-15). *Study on application of film and television teaching method in teaching chinese culture*. [Conference presentation]. Proceedings of the 3rd International Conference on New Media Development and Modernized Education, NMDME, Xi'an, China
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2023). *Hayat bilgisi dersi öğretim programı*. Milli Eğitim Basımevi.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2015). *Nitel veri analizi*. (S. Akbaba-Altun ve A. Ersoy, Çev.), Pegem Akademi Yayınları.
- Namaz, Y. (2023). Eğitim ve eğitimci temalı filmlerin bibliyografisi ve eğitim temalı üç filmin analizi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 10 (1), 369-394. <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.1163325>

- Onaran, ř. Á. (1968). *Sinematografik Hürriyet özellikle bu hürriyetin filmlerin ve film senaryolarının kontrolü bakımından değerlendirilmesi*. [Yayımlanmış doktora tezi]. T.C. İçişleri Bakanlığı Tetkik Kurulu Yayınları.
- Özveren, C. G. (2021). Liderlik kuramları özelinde bir doküman incelemesi: Son kale filmi analizi. *İş'te Davranış Dergisi*, 6 (2), 65-75.
- Öztaş, S. (2011, Mart). Tarih sinema ilişkisi ve sinema filmlerinin tarih derslerinde kullanımının önemi. Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Tarihçilik ve Tarih Yayıncılığı Sempozyumu. Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Sarıbudak, D. (2014). *Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin eğitim içerikli filmlerin eğitim ortamlarına etkisine ilişkin görüşleri*. [Yayımlanmış yüksek lisans tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi.
- şentürk, M. (2020). *Sosyal bilgiler dersinde eğitici çizgi roman ve eğitici çizgi film kullanımının öğrencilerin, tutum, motivasyon ve akademik başarısına etkileri*. [Yayımlanmış doktora tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Takmaz, S., Yılmaz, M. ve Kalpaklı, F. (2018). Doğa ve çevre eğitimi için öğretim materyali olarak Avatar filmi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30.
- Temizel, Ö. G. (2012). *Sanat eğitimi alan öğrencilerin sanat ve estetik tutumlarına görsel kültürün etkisi*. [Yayımlanmış doktora tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Tofur, S. (2018). Sinematografik anlatıda Hersey-Blanchard durumsal liderlik modeli: Koro filmi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 11 (4), 822-837.
- Wulandari, E., & Thoyibi, M. (2022). Educating young learners to gender equality through movies: Wonder Woman vs Captain Marvel. *AL-ISHLAH: Jurnal Pendidikan*. STAI Hubbulwathan Duri. <https://doi.org/10.35445/alishlah.v14i3.1889>
- Yağlı, A. (2022). Çocuklara yabancı dil öğretiminde çizgi filmlerin kullanılması: Zou adlı çizgi film örneği. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 33-53.
- Yakar, H. N. G. (2013). Sinema filmlerinin eğitim amaçlı kullanımı: Tarihsel bir değerlendirme. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi* 19 (1). 21-36.
- Yelken, T. Y. (2014). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Anı Yayıncılık.
- Yerli, B. (2022). *Hayat bilgisi öğretim programı bağlamında TRT çocuk dergisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Yıldırım, A. ve şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınları.
- Yılmaz, S. (2023). Din ve değerler eğitimi aracı olarak sinemanın etkisi ve gücü. *Nisar* 2. 173-195.